

Nr 361

Av herr Österdahl m. fl., om vissa beredskapsarbeten i tätort inom glesbygd.

(Lika lydande med motion nr 759 i Andra kammaren)

Enligt årets statsverksproposition har den särskilda arbetsgrupp som haft till uppgift att pröva och successivt lägga fram förslag till åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena för befolkningen i glesbygden, främst i fråga om samhällelig service, numera avlösts av en särskild utredning rörande glesbygdsp Problemen. I direktiven till den nya utredningen anges att dess arbete bör inriktas på att finna långsiktiga lösningar på glesbygdsp Problemen, i första hand i fråga om samhällelig och kommersiell service.

Den tidigare särskilda arbetsgruppen har framhållit att det i glesbygderna — särskilt i Norrland — fanns ett framträdande behov av ökade sysselsättningsmöjligheter. Detta gällde särskilt äldre män och kvinnor, som haft stora svårigheter att flytta till andra områden med bättre tillgång på arbetstillfällen. I många fall var det fråga om jordbrukare som tidigare haft skogsarbete under en del av året men för vilka sådant arbete inte längre stod till buds. Behovet av sysselsättningsfrämjande åtgärder gällde sålunda inte enbart dem som var helt arbetslösa utan innefattade också undersysselsatta som behövde kompletterande sysselsättning. De sysselsättningsfrämjande åtgärderna i glesbygderna måste enligt gruppens mening utformas så att de här angivna behoven tillgodoses. Arbetsuppgifterna skulle vara lämpliga med hänsyn till de personkategorier det gäller, och de borde även kunna fullgöras som bisyssla. Med hänsyn till att åtgärderna syftade till att lösa sysselsättningsproblem under en övergångstid borde de helst kräva ringa kapitalinsats. Gruppen ansåg att förusättningarna var sådana att lokaliseringpolitiska åtgärder i gängse mening inte var en framkomlig väg. I fjolårets statsverksproposition anföres att lösningen av sysselsättningsfrågan för dem som bor kvar i glesbygdsområden med pågående uttunning av befolkningen är en förutsättning för att utvecklingen i dessa områden skall kunna fortgå i balanserade former och med bevarande av rimliga levnadsvillkor för de kvarlevande.

Utredningens direktiv synes ha vidgats till att avse långsiktiga lösningar av såväl samhällelig som kommersiell service. Det synes dock som om syftet att under en övergångstid lösa sysselsättningsproblemen kvarstår. Någon utvidgning av denna målsättning torde inte heller avses i årets statsverksproposition. Enligt 1965 års folkräkning bodde 77 % av befolkningen i tätorter och 23 % i glesbygden. Även om urbaniseringsprocessen fortsätter — vilket är troligt — torde det alltid komma att leva människor i gles-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 3 saml. Nr 361—373*

bygderna i vårt land. Detta är väl helt ofrånkomligt med hänsyn till glesbygdsbefolkningens storlek liksom till landets geografiska omfattning och dess ringa befolkningstal samt behovet att nyttja glesbygdens naturtillgångar. Om glesbygderna efter en övergångstid skulle bli helt avfolkade, skulle ju arealmässigt nästan hela landet bestå av obebyggda områden, medan befolkningen koncentrerades till några tätorter. Detta kan inte vara en önskvärd utveckling vare sig från näringsgeografisk, militär eller medicinsk synpunkt. Det lär därför vara ett gemensamt intresse att det alltid kommer att leva människor i glesbygderna i vårt land. De åtgärder som behöver vidtagas för att dessa skall få en samhällelig service som motsvarar varje tids krav kan därför inte grundas på åtgärder som har temporär karaktär utan bör verka även på längre sikt.

I dessa områden måste därför — liksom nu — finnas tätorter som kan tillhandahålla service och från vilka servicen kan spridas till omkringliggande glesbygd. Kommittén för näringslivets lokalisering har också påtalat behovet av tätorter för den omkringliggande glesbygdens servicebehov. En förutsättning härför är att det förutom den servicebetonade verksamheten av olika slag, som är nödvändig, också finns ett näringsliv som bildar grunden för bygdens fortsatta liv. De åtgärder som behöver vidtagas är därför inte bara av temporär art utan måste syfta till att skapa en produktiv verksamhet, bildande grunden till den samhälleliga servicen. Om denna grund inte finns, kommer bygden att bli tärande på de gemensamma tillgångarna i stället för närande, om produktiv verksamhet kan hållas i gång.

Eftersom många av dessa tätorter med den nuvarande lokaliseringspolitiska målsättningen inte fyller kraven för statligt lokaliseringsstöd, bör andra åtgärder vidtas för att skapa underlag för fortsatt produktiv verksamhet.

Det torde vara ofrånkomligt att i dessa områden under en följd av år sysselsättningstillfällena måste skapas utöver de av gruppen diskuterade. För medelålders och äldre manlig arbetskraft, bl. a. byggnadsarbetare, kommer säkert beredskapsarbeten av olika slag att erfordras. Ofta kan det i glesbygden vara svårt att få fram beredskapsarbeten som har ett värde framåt i tiden utöver det att man bereder sysselsättning åt arbetslösa medan arbetet pågår. I många fall skulle det utan några större extra kostnader vara möjligt att inrikta dessa arbeten på åtgärder som syftar till att skapa sysselsättning även på sikt. Förutom bättre vägar, vatten och avlopp samt andra serviceanordningar borde uppförandet av industribyggnader och turistanläggningar kunna komma i fråga. Åtgärderna skulle i så fall syfta till att skapa eller utvidga mindre företagsenheter, som till sin storleksordning passar in i bygden. I de områden där sysselsättningsmöjligheterna minskar finns det ofta en samhällelig service, som har en viss överkapacitet. Om ytterligare verksamhet kan inrangeras i bygdens liv utan att tätortens anläggningar av gator, vägar, skolor etc. behöver byggas ut,

om ytterligare företagsamhet förlägges dit eller tidigare verksamhet utvidgas, torde detta från samhällsekonomisk synpunkt vara önskvärt, om enskild företagsamhet bedömer det som möjligt att ekonomiskt driva produktion eller verksamhet på platsen. Fasta värden av betydande omfattning behöver då inte ligga delvis outnyttjade eller helt gå till spillo.

Enligt nu gällande bestämmelser får ej utan Kungl. Maj:ts medgivande såsom beredskapsarbete utföras

a) ny-, till- eller ombyggnad av industribyggnader, såvida det ej är fråga om att som kommunalt beredskapsarbete uppföra lokaler för småindustri och hantverk, avsedda att utnyttjas kollektivt och att enbart tillgodose behovet av lokal service,

b) ny-, till- eller ombyggnad av turistanläggningar, hotell och pensionat,

c) husbyggnadsarbetena för idrottsanläggningar (sport- och simhallar eller liknande anläggningar) i den mån kostnaderna härför inkl. projekteringskostnaderna beräknas överstiga 1 000 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen kan således inte bevilja medel till några som helst arbeten som avses under punkterna a) och b).

Om dylika arbeten fick utföras som beredskapsarbeten efter beslut av arbetsmarknadsstyrelsen, skulle bygdens industriella liv förstärkas och bättre samhällelig service skapas.

Även om små insatser kan vara av betydande värde i dessa mindre orter, så måste dock en icke ringa kapitalinsats till för att en sysselsättnings-effekt av någon betydelse skall erhållas. Dylika beredskapsarbeten bör därför få utföras utan Kungl. Maj:ts tillstånd efter beslut av arbetsmarknadsstyrelsen i tätorter på landsbygden, om företagare finns som är intresserade av att driva produktion eller verksamhet på orten och om ortens kommunala service är så utbyggd att ytterligare kommunala anordningar av betydelse inte behöver utföras för att tillgodose de ökade krav som kan ställas med anledning av den sysselsättningsökning som kan beräknas bli följden av investeringarna. Därvid bör hänsyn också tagas till att omkringliggande glesbygds inbyggare genom pendling oftast kan arbeta i tätorten och bo kvar i hemorten.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla att arbetsmarknadsstyrelsen erhåller bemyndigande att besluta om beredskapsarbeten i tätorter på glesbygden avseende ny-, till- eller ombyggnad av industribyggnader, turistanläggningar samt hotell och pensionat enligt i motionen angivna riktlinjer.

Stockholm den 23 januari 1970

S.-O. Österdahl (fp)

T. V. Mattsson (cp) Ingvar Andersson (m) Per Jacobsson (fp)